

Receptarea lui Eminescu astăzi

I. Funeriu*

Eminescu's Literary Reception Today

O minimă exigență morală ne obligă să exprimăm un adevăr ori, mă rog, un crez, chiar dacă acesta e neplăcut sau dureros. Oricum, un adevăr, fie el și ofensator, e preferabil unei minciuni agreabile. Din păcate, acest lucru este riscant prin părțile noastre, iar zicerea că „adevărul umblă cu capul spart” nu-i vorbă goală. Și, dacă nu mă înșel, nu străinii au inventat-o.

Dați-mi voie ca în aceste rânduri să mă abat de la cutumele și poate chiar de la rigurile științei, pentru că vreau să răspund în manieră personală, dar cu toată sinceritatea, la întrebarea care mă preocupă de mai mulți ani: „de ce nu se mai citește Eminescu?”. Sau, poate mai exact: „de ce a scăzut simțitor interesul pentru poet?”. Căci trebuie să recunoaștem deschis o realitate: Eminescu nu mai este nici citit și nici receptat ca acum 40–50 de ani. Generația mea îl știa pe dinafară. Pe mulți tineri de azi numele Eminescu îi lasă rece, ceea ce nu-i împiedică să mimeze entuziasmul în circumstanțe aniversare. Eu nu judec această poziție. O constat doar. Cu câțiva ani mai în urmă am avut nefericita idee să fac un sondaj în rândul studenților filologi întrebându-i când l-au citit ultima dată pe poet „de plăcere”, așadar dezinteresat. Sub protecția anonimatului aflându-se, nu am motive să cred că studenții au fost nesinceri. Am aflat astfel că dintr-o grupă de studenți filologi o singură studentă a deschis un volum de Eminescu. Explicația? O citez textual, cu riscul să vă șochez, așa cum, la rândul-mi, șocat am fost și eu: „Eram în baie și mă plictiseam”.

Ca să fiu bine înțeles în ceea ce vreau să spun în continuare, doresc să fac o precizare, încă de la început: dacă ar fi să-l numesc pe cel mai important scriitor român din câți au existat vreodată, n-aș ezita să pronunț simplu și fără să clilesc: Mihai Eminescu. Că am sau nu am dreptate (uneori, citind din Arghezi sau Macedonski, am ezități), aceasta este totuși premisa de la care pornesc discuția și aș vrea să fie bine reținută pentru a nu da loc la polemici inutile mai târziu. Aserțiunea mea explicită nu mă împiedică să recunosc că în opera eminesciană există

---

* Professor PhD, West University of Timișoara, ifuneri@gmail.com

versuri care mă lasă rece, precum: „Ca cercei din el să facă cariul care-i meșter faur” sau: „Când degerând atâte dăți/ Eu mă uitam prin ramuri/ Și așteptam să te arăți/ La geamuri” ori: „De mi-i da o sărutare/ Nime-n lume n-a s-o știe/ Căci va fi sub pălărie/ Și-apoi cine treabă are?” Există apoi pasaje pe care le înțeleg în contextul lor istoric, dar la care nu ader. N-am să uit niciodată scena de coșmar pe care am trăit-o în Piața Operei din Timișoara în zilele lui decembrie 1989: în timp ce timișoreni, nu neapărat înfometați, înfulecau pe întrecute franzelele proaspete împărțite lor din două camioane umanitare, unul sârbesc și celălalt unguresc, din balconul operei răsunau apocaliptic versurile poetului *rostite* de un actor ocazional: „Cine-au îndrăgit străinii/ Mânca-i-ar inima câinii/ Mânca-i-ar casa pustia/ Și neamul nemernicia [...] Îndrăgi-i-ar ciorile/ Și spânzurătorile”. Atât numai că până să apară câinii care să ne sfășie inimile, noi le înghițeam pâinea și nu ne stătea în gât!

Nu-mi plac, prin urmare, nici excesele naționaliste din articolele sale politice, extremismul ideilor, intoleranța și în general radicalismul extrem. Mă deprimă de-a dreptul romanțele lacrimogene și tânguirile lăutărești care se folosesc – la nunți și la botezuri – de versurile poetului. Cântată, *Mai am un singur dor* e grotescă, deși versurile sunt sublime. Îmi place în schimb liedul *Revedere* (din păcate într-o anumită măsură vulgarizat și acesta datorită câtorva erori de transcriere, de pe partitură) ca și, într-o mai mică măsură totuși, *Sara pe deal*. Detest recitățile sforăitoare ale unor cabotini cu trecere la bobor, care, vorba lui Geo Bogza: „trag aer pe nări ca un cal, scrâșnesc din dinți, își dau ochii peste cap și, drept răsplată, se așteaptă să le deschidă Sfântul Petru porțile raiului.” Ca să nu mai vorbesc de un 15 ianuarie de pomină când un actor de ocazie, spre miezul nopții (atunci „se dau” emisiunile culturale, când se mai dau): rostește *vecinică* în loc de *vêcinică* (veșnică) mutilând versurile: „Cine e nebun să ardă în cărbuni smarandul rar/ Și-a lui *vecinică* [...] s-o strivească în zadar”. Nu-mi rămâne decât să subscriu la cuvintele lui Petru Creția câtă vreme recitățile curente sunt „când patriotic-retorice, când total străine de muzica din adânc a liricii eminesciene, care nu trebuie teatralizată [...] nici năpraznic urlată sau insinuant șoptită sau îndurerat plânsă, ca și când n-ar fi vorba de un profund eu liric, ci de unul strident și grosolan empiric”.

Nu-mi plac manualele școlare și cu atât mai puțin profesorii – aici, fără misoginism, parcă aș zice mai degrabă: *profesoarele* – care fac din poet un obiect de cult a cărui rectitudine le provoacă indescritibile voluptăți. Sanctificarea și idolatrizarea asfixiază spiritul critic, iar o cultură căreia îi lipsește spiritul critic e condamnată la stagnare în mediocritate. Ca să nu mai vorbim de buimăcitoarele comentarii literare, care au circulat ani în șir printre elevi sub formă de samizdat, cu fraze

prolix și cuvinte bombastice învățate pe de rost de niște copii năucii și astfel pe veci lecuiți de Eminescu. Cred că cel mai mare deserviciu pe care l-am putea face astăzi poetului este să-l urcăm pe soclu și să-l contemplăm ca pe o statuie, bucuroși că ne-am făcut datoria față de el. Mortificarea e garantată. Din nefericire școala contribuie copios la mumificarea lui Eminescu printr-o programă absurdă și prin comentariile impuse de patriotismul de paradă al unor dascăli ignari. Demitizarea literaturii e, după părerea mea, la fel de necesară ca aceea a istoriei, căci nu văd de ce l-am sanctifica(t) pe Ștefan cel Mare, câtă vreme numărul copiilor din flori presărați, fără preferințe demografice, „Din Hotin și pân’ la mare”, îl surclasează pe cel al mănăstirilor durate de dânsul după fiecare izbândă ostășească împotriva Semilunii. E suficient că-i mare, de ce trebuie neapărat să fie și sfânt?

Pe mine articolele de acum câțiva ani din „Dilema” (minus, desigur, teribilismele de acolo) m-au făcut să-l recitesc și să-l îndrăgesc și mai mult pe poet, pe când adularea encomiastică și festivă pornită dintr-un „instinct atât de van / ce le-abate (vorba poetului) „ca pe păsări de vreo două ori pe an”, o dată iarna și o dată vara, mă obligă „să rămân la toate rece”. Aceasta nu înseamnă că poetul nu trebuie sărbătorit. Dimpotrivă, el trebuie sărbătorit „și fără un soroc anume. Dar nu așa. Relația cu el nu trebuie să se transforme în acte de cult, ci, cu deplină căldură a inimii și răceală a intelectului, în acte de cunoaștere... Aceasta e adevărata sărbătoare” (Petru Creția).

Din tot ce am scris până aici s-a putut observa că scăderea interesului pentru poezia lui Eminescu în zilele noastre stă în cauze multiple dintre care cele mai multe nu-l privesc pe poet, ci sunt consecințele triste ale unui cult ignobil și ipocrit. Eminescu este, în cele din urmă, victima inocentă a „evlavioșilor de fațadă și a bigoților literari”¹. Pe Eminescu însuși laudele lor l-ar mârni peste măsură, căci el înțelegea prea bine efectul nociv în plan literar și moral al osanalelor de orice fel:

De-oi urma să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumva
Oamenii din ziua de-astăzi să mă-nceap-a lăuda.
Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor desigur m-ar mârni peste măsură.

---

¹Expresia – la care ader – e împrumutată din „Dilema”.